

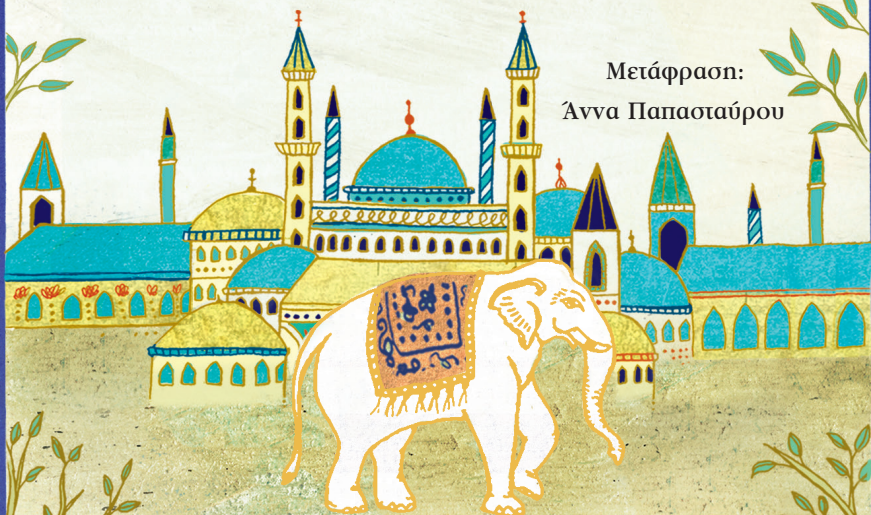
Η υπέροχη απεικόνιση
μιας πολιτείας γεράτης μουσικά,
ίντριγκες και ρομαντισμό.

The Times

Ο
μαθητευόμενος
αρχιτέκτονας

ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ

Μετάφραση:
Άννα Παπασταύρου

ΕΛΙΦ ΣΑΦΑΚ

ΤΙΤΛΟΣ ΒΙΒΛΙΟΥ: **Ο μαθητευόμενος αρχιτέκτονας**

ΤΙΤΛΟΣ ΠΡΩΤΟΤΥΠΟΥ: The Architect's Apprentice

Από τις Εκδόσεις Penguin Books, Λονδίνο 2014

ΣΥΓΓΡΑΦΕΑΣ: Elif Shafak

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ: Άννα Παπασταύρου

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ – ΔΙΟΡΘΩΣΗ ΚΕΙΜΕΝΟΥ: Χρυσούλα Τσιρούκη

ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΕΞΩΦΥΛΛΟΥ: Penguin Random House UK

ΜΑΚΕΤΑ ΕΞΩΦΥΛΛΟΥ: Δημήτρης Χαροκόπος

ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΣΕΛΙΔΟΠΟΙΗΣΗ: Ραλλού Ρουχωτά

© Elif Shafak, 2014

© ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε., Αθήνα 2020

Πρώτη έκδοση: Ιανουάριος 2020

Έντυπη έκδοση ISBN 978-618-01-3048-5

Ηλεκτρονική έκδοση ISBN 978-618-01-3049-2

Τυπώθηκε στην Ευρωπαϊκή Ένωση, σε χαρτί ελεύθερο χημικών ουσιών, προερχόμενο αποκλειστικά και μόνο από δάση που καλλιεργούνται για την παραγωγή χαρτιού.

Το παρόν έργο πνευματικής ιδιοκτησίας προστατεύεται κατά τις διατάξεις του Ελληνικού Νόμου (Ν. 2121/1993 όπως έχει τροποποιηθεί και ισχύει σήμερα) και τις διεθνείς συμβάσεις περί πνευματικής ιδιοκτησίας. Απαγορεύεται απολύτως η άνευ γραπτής άδειας του εκδότη κατ'οποιονδήποτε τρόπο ή μέσο αντιγραφή, φωτοανατύπωση και εν γένει αναπαραγωγή, διανομή, εκμίσθωση ή δανεισμός, μετάφραση, διασκευή, αναμετάδοση, παρουσίαση στο κοινό σε οποιαδήποτε μορφή (ηλεκτρονική, μηχανική ή άλλη) και η εν γένει εκμετάλλευση του συνόλου ή μέρους του έργου.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε. | PSYCHOGIOS PUBLICATIONS S.A.

Από το 1979

Publishers since 1979

Έδρα:

Head Office:

Τατοίου 121, 144 52 Μεταμόρφωση | 121, Tatoiou Str., 144 52 Metamorfossi, Greece

Βιβλιοπωλείο:

Bookstore:

Εμμ. Μπενάκη 13-15, 106 78 Αθήνα | 13-15, Emm. Benaki Str., 106 78 Athens, Greece

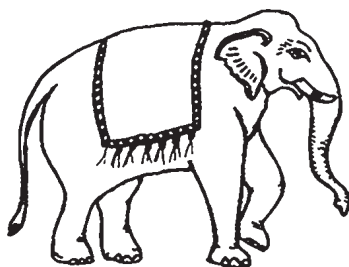
Τηλ.: 2102804800 • fax: 2102819550 | Tel.: 2102804800 • fax: 2102819550

e-mail: info@psychogios.gr

www.psychogios.gr • <http://blog.psychogios.gr>

ΕΛΙΦ ΣΑΦΑΚ

Ο
μαθητευόμενος
αρχιτέκτονας

Μετάφραση: Άννα Παπασταύρου

*Για τους απανταχού μαθητευόμενους
– κανένας δε μας είπε ότι η αγάπη
είναι η πιο ακαταδάμαστη απ' όλες τις τέχνες*

*Με μια ματιά σ' αγάπησα με χίλιες καρδιές
...Αφήστε να λέν' οι ζηλωτές πως η αγάπη είν' αμαρτία
Δεν πειράζει,
Κι αφήστε μένα να καώ στην πύρινη κόλαση της αμαρτίας τούτης.*

Μιχρί Χάτον,
Οθωμανή ποιήτρια του δέκατου έκτου αιώνα

*Έφαξα στον κόσμο και τίποτ' άξιο ν' αγαπηθεί δε βρήκα,
κι έτσι ανάμεσα στους δικούς μου είμαι μια ξένη,
εξόριστη απ' τη συντροφιά τους.*

Μιραμπάι,
Ινδή ποιήτρια του δέκατου έκτου αιώνα

Επιλέξαμε να διατηρήσουμε στο κείμενο το όνομα «Ιστανμπούλ», όπως παραδίδεται στο πρωτότυπο από τη συγγραφέα, διότι, παρά το γεγονός ότι καθ' όλη τη διάρκεια της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, στο πλαίσιο της οποίας διαδραματίζεται και η ιστορία του βιβλίου, επικρατούσε το όνομα Κωνσταντινίγιε (Konstantiniyye), η ονομασία Ιστανμπούλ ήταν σε παράλληλη χρήση με το «Κωνσταντινούπολη» κυρίως στην καθημερινή επικοινωνία. Σήμερα, η διεθνής, επίσημη ονομασία της πόλης είναι Ιστάμπουλ, όπως μετονομάστηκε από την Τουρκική Δημοκρατία στις 28 Μαρτίου το 1930.

Απ' όλους τους ανθρώπους που έπλασε ο Θεός κι ο Σατανάς τούς παρέσυρε στον κακό δρόμο, μόνο λίγοι ανακάλυψαν το Κέντρο του Σύμπαντος – όπου δεν υπάρχει καλό ή κακό, παρελθόν ή μέλλον, ούτε «εγώ» ή «εσύ», πόλεμος ή αιτία για πόλεμο, μονάχα μια απέραντη θάλασσα ηρεμίας. Αυτό που βρήκαν εκεί ήταν τόσο ωραίο, που έχασαν ολότελα τη λαλιά τους.

Οι άγγελοι που τους λυπήθηκαν πρόσφεραν δύο ευκαιρίες. Αν ήθελαν να ξαναβρούν τη λαλιά τους, έπρεπε να ξεχάσουν όλα όσα είχαν δει, ωστόσο ένα αίσθημα απουσίας θα παρέμενε βαθιά μες στην καρδιά τους. Αν όμως προτιμούσαν να θυμούνται την ομορφιά, ο νους τους θα σάσιζε τόσο πολύ, που δε θα μπορούσαν να διακρίνουν την αλήθεια απ' την ψευδαίσθηση. Έτσι μια χούφτα άνθρωποι που σκόνταφταν πάνω σ' εκείνο τον κρυφό τόπο, ο οποίος δεν ήταν σημειωμένος σε κανέναν χάρτη, επέστρεφαν είτε με ένα αίσθημα νοσταλγίας για κάτι, δεν ήξεραν τι, είτε μ' ένα σωρό ερωτήσεις μέσα τους. Όσοι λαχταρούσαν την πληρότητα θα αποκαλούνταν «εραστές» κι όσοι απέβλεπαν στη γνώση «μαθητές».

Αυτά έλεγε ο δάσκαλος Σινάν στους τέσσερίς μας, τους μαθητευομένους του. Μας παρατηρούσε από κοντά, προσεχτικά, με το κεφάλι του γερμένο στο ένα πλάι, σαν να προσπαθούσε να δει μες στην ψυχή μας. Ήξερα πως γινόμουν ματαιόδοξος, και η ματαιοδοξία ήταν ακατάλληλη για ένα απλοϊκό παιδί όπως εγώ, όμως κάθε φορά που ο δά-*

* Διάσημος Οθωμανός αρχιτέκτονας, ελληνικής καταγωγής (1489-1588). Γεννήθηκε ως Ιωσήφ Δογάνογλου από ελληνορθόδοξους γονείς, στις 15 Απριλίου 1489, στους Αγίους Αναργύρους της Καππαδοκίας. Από μικρός δούλεψε κοντά στον πατέρα του, που ήταν λιθοξόος και ξυλουργός. Το 1511 στρατολογήθηκε σε παιδομάζωμα από τους Τούρκους και πήρε το όνομα Σινάν (λόγχη) και μετά την εκπαίδευσή του και το όνομα Μιμάρ (αρχιτέκτονας). Τα έργα του ξεπερνούν τα 360 και θεωρούνται αριστουργήματα της αρχιτεκτονικής. Γέρος πια, τιμήθηκε με τους τίτλους Κοτσά (Μεγάλος) και Αγάς, η δε επιστημονική κοινότητα τον τίμησε, δίνοντας το όνομά του σ' έναν κρατήρα του πλανήτη Ερμή. (Σ.τ.Μ.)

σκαλός μου έλεγε αυτή την ιστορία, πίστευα πως απευθυνόταν σ' εμένα πιο πολύ παρά στους άλλους. Η ματιά του χασομερούσε για μια ατέλειωτη στιγμή στο πρόσωπό μου, σαν να περίμενε κάτι από μένα. Εγώ απέστρεφα το βλέμμα, φοβούμενος μήπως τον απογοητεύσω, φοβούμενος γι' αυτό που δεν μπορούσα να του δώσω – αν και ποτέ δεν κατάλαβα τι ήταν αυτό. Αναρωτιόμουν τι έβλεπε στα μάτια μου. Να είχε προβλέψει πως θα ήμουν ο καλύτερος απ' όλους στη μάθηση, αλλά πως, μέσα στην αδεξιότητά μου, θα αποτύχαινα θλιβερά στην αγάπη;

Μακάρι να μπορούσα να κοιτάξω στο παρελθόν και να πω ότι έχω μάθει ν' αγαπώ όσο έχω αγαπήσει να μαθαίνω. Όμως, αν πω ψέματα, θα μπορούσε αύριο να βράζει ένα καζάνι στην Κόλαση για μένα και ποιος μπορεί να με διαβεβαιώσει πως το αύριο δεν είναι κιάλας στο κατώφλι μου, τώρα που είμαι γέρος σαν τη βελανιδιά κι ακόμα δεν έχω εξοριστεί στο μνήμα;

Έξι ήμαστε συνολικά: ο δάσκαλος, οι μαθητευόμενοι και ο λευκός ελέφαντας. Όλα τα χτίσαμε μαζί. Τζαμιά, γέφυρες, μεντρεσέδες*, πανδοχεία, φτωχοκομεία, υδραγωγεία... Έχει περάσει τόσο πολύς καιρός, που ο νους μου απαλύνει ακόμα και τα πιο σκληρά χαρακτηριστικά, λιώνοντας τις αναμνήσεις, κάνοντάς τες πόνο ρευστό. Τα σχήματα που επιπλέουν στο κεφάλι μου, όποτε επιστρέφω σ' εκείνες τις μέρες, θα μπορούσαν κάλλιστα να ζωγραφιστούν αργότερα, ώστε να γλυκάνουν οι ενοχές για το ότι είχα ξεχάσει τα πρόσωπά τους. Κι όμως, τις θυμάμαι, μία προς μία, τις υποσχέσεις που δώσαμε κι έπειτα αποτύχαμε να τις κρατήσουμε. Είναι παράξενο πώς τα πρόσωπα, όσο σταθερά και ορατά κι αν είναι, εξατμίζονται, ενώ οι λέξεις, καμωμένες από ανάσες, παραμένουν.

Έσβησαν αργά. Μία προς μία. Γιατί αυτές χάθηκαν κι εγώ επέζησα κι έφτασα ως τούτη την αδύναμη ηλικία, μονάχα ο Θεός το ξέρει. Σκέφτομαι την Ιστανμπούλ κάθε μέρα. Πιθανότατα ο κόσμος θα περπατάει τώρα στα προαύλια των τζαμιών, χωρίς να ξέρει, χωρίς να βλέπει. Υποθέτουν μάλλον πως τα κτίρια γύρω τους υπήρχαν εκεί από τον καιρό του Νώε. Δεν υπήρχαν. Εμείς τα χτίσαμε: μουσουλμάνοι και

* Μεντρεσές: κολέγιο, σχολείο όπου οι σπουδαστές αποκτούν ευρεία μόρφωση σε πολλούς τομείς. Συχνά ήταν ιεροδιδασκαλείο και αποτελούσε προέκταση τζαμιού. (Σ.τ.Μ.)

χριστιανοί, τεχνίτες και σκλάβοι απ' τις γαλέρες, άνθρωποι και ζώα, μέρα με τη μέρα. Όμως η Ιστανμπούλ είναι μια πόλη εύκολης λησμο-
νιάς. Τα πράγματα εκεί κάτω είναι γραμμένα στο νερό, εκτός από τα
έργα του δασκάλου μου, που έχουν γραφτεί στην πέτρα.

Κάτω από μία πέτρα έθαψα ένα μυστικό. Πολύς καιρός έχει πε-
ράσει, πρέπει όμως ακόμα να είναι εκεί, περιμένοντας κάποιον να το
ανακαλύψει. Αναρωτιέμαι αν θα το βρουν ποτέ. Αν το βρουν, θα το
καταλάβουν; Αυτό δεν το ξέρει κανείς, όμως βαθιά μέσα σ' ένα κτί-
ριο, από τις εκατοντάδες που έχτισε ο δάσκαλός μου, μένει κρυμμένο
το κέντρο του σύμπαντος.

Αγκρα, Ινδία 1632

Ιστανμπούλ, 22 Δεκεμβρίου 1574

Ήταν περασμένα μεσάνυχτα, όταν άκουσε έναν άγριο βρυχηθμό μέσ' από το βαθύ σκοτάδι. Τον αναγνώρισε αμέσως. Προερχόταν από το μεγαλύτερο αιλουροειδές στο παλάτι του Σουλτάνου, μια τίγρη από την Κασπία με κεχριμπαρένια μάτια και χρυσαφένιο τρίχωμα. Η καρδιά του πήγε να σπάσει, καθώς αναρωτήθηκε τι –ή ποιος– μπορεί να είχε ενοχλήσει το ζωντανό. Όλοι έπρεπε να κοιμούνται βαριά μια τόσο προχωρημένη ώρα – άνθρωποι, ζώα, το *δαιμόνιο*. Στην επτάλοφη πόλη, εκτός από τους φρουρούς που έκαναν τις περιπολίες τους στους δρόμους, μόνο δύο κατηγορίες ανθρώπων δεν κοιμόνταν τώρα: εκείνοι που προσεύχονταν και οι αμαρτωλοί.

Και ο Τζαχάν επίσης ήταν στο πόδι – και δούλευε.

«Η δουλειά είναι προσευχή για κάποιους σαν κι εμάς», έλεγε συχνά ο δάσκαλός του. «Είναι ο τρόπος που επικοινωνούμε με τον Θεό».

«Οπότε, πώς αποκρίνεται Εκείνος σ' εμάς;» είχε ρωτήσει μια φορά ο Τζαχάν, πολύ παλιά, όταν ήταν νεότερος.

«Δίνοντάς μας περισσότερη δουλειά, φυσικά».

Αν ήταν να το πιστέψει αυτό, πρέπει να σμίλευε μια μάλλον στενή σχέση με τον Μεγαλοδύναμο, είχε πει μέσα του ο Τζαχάν, μια και μοχθούσε διπλά, ασχολούμενος με δύο επαγγέλματα αντί για ένα. Ήταν μαχούτ, οδηγός ελεφάντων, και σχεδιαστής. Δύο ήταν οι τέχνες που υπηρετούσε, κι όμως είχε έναν και μοναδικό δάσκαλο, τον οποίο σεβόταν, θαύμαζε και, ενδόμυχα, ευχόταν να τον ξεπεράσει. Ο δάσκαλός του ήταν ο Σινάν, ο Πρώτος Βασιλικός Αρχιτέκτονας.

Ο Σινάν είχε εκατοντάδες μαθητές, χιλιάδες εργάτες και πολύ περισσότερους οπαδούς και ακολούθους. Για όλα αυτά, είχε μόνο τέσσερις μαθητευόμενους. Ο Τζαχάν ήταν περήφανος που ανήκε σε αυτούς, περήφανος κι όμως, βαθιά μέσα του, ένιωθε και μπερδεμένος. Ο δάσκαλος είχε διαλέξει αυτόν –έναν απλό υπηρέτη, έναν ταπεινό δαμαστή ελεφάντων–, ενώ είχε ένα σωρό ταλαντούχους νεοφώτιστους στη σχολή του παλατιού. Η επίγνωση αυτού του γεγονότος, αντί να φουσκώνει την αυτοπεποίθησή του, τον γέμιζε με φόβο. Σχε-

δόν παρά τη θέλησή του, τον νου του κατέτρυχε η σκέψη ότι μπορεί να απογοήτευε το μοναδικό άτομο στη ζωή του που πίστευε σ' εκείνον.

Η τελευταία του αποστολή ήταν να σχεδιάσει ένα χαμάμ. Οι οδηγίες του δασκάλου ήταν σαφείς: μια υπερυψωμένη μαρμάρινη λεκάνη, που θα θερμαινόταν από κάτω· αγωγοί μέσα στους τοίχους θα επέτρεπαν να βγαίνει ο ατμός· ένας θόλος στηριγμένος σε αντερείσματα· δύο πόρτες που θα έβλεπαν σε δύο αντίθετους δρόμους, έτσι ώστε να μη συναντιούνται οι άντρες με τις γυναίκες. Εκείνη τη δυσοίωνη νύχτα, πάνω σ' αυτό ακριβώς εργαζόταν ο Τζαχάν, καθισμένος μπροστά σ' ένα χοντροφτιαγμένο τραπέζι, στο καλύβι του, στο θηριοτροφείο του Σουλτάνου.

Γέρνοντας πίσω, σκυθρωπιάζοντας, επιθεώρησε το σχέδιό του. Το βρήκε τραχύ, στερημένο από χάρη και αρμονία. Ως συνήθως, ο σχεδιασμός μιας κάτοψης του φαινόταν ευκολότερος από τον σχεδιασμό του θόλου. Παρότι είχε πατήσει τα σαράντα –την ηλικία που ο Μωάμεθ είχε γίνει Προφήτης– και είχε πείρα στην τέχνη του, εξακολουθούσε να προτιμάει να σκάβει θεμέλια με γυμνά χέρια, παρά να έχει πάρε δώσε με θόλους και οροφές. Ευχήθηκε να υπήρχε ένας τρόπος να τα αποφύγει ολότελα – μακάρι να μπορούσαν οι άνθρωποι να ζήσουν εκτεθειμένοι στους ουρανούς, ξέσκαλοι κι ατρόμητοι, να κοιτάζουν τ' αστέρια και τ' αστέρια να κοιτάζουν αυτούς, που δε θα είχαν τίποτα να κρύψουν.

Απογοητευμένος, ήταν έτοιμος ν' αρχίσει ένα καινούργιο σχέδιο –σε χαρτί που είχε σουφρώσει από τους γραφείς του παλατιού–, όταν άκουσε πάλι την τίγρη. Η πλάτη του σφίχτηκε, το πιγούνι του ανασηκώθηκε καθώς εκείνος στεκόταν, καθηλωμένος, κι αφουγκραζόταν. Ήταν ένας ήχος γενναίος κι ανατριχιαστικός, μια προειδοποίηση προς τον εχθρό, να μην προχωρήσει άλλο μπροστά.

Αθόρυβα, ο Τζαχάν άνοιξε την πόρτα και κοίταξε επίμονα το μισσοσκοτάδο γύρω του. Κι άλλο γρύλισμα ακούστηκε, όχι τόσο δυνατό όσο το πρώτο, αλλά εξίσου απειλητικό. Μονομιάς, τα ζώα ξέσπασαν σε ξεφωνητά: ο παπαγάλος τσίριξε στα σκοτεινά· οι ρινόκεροι μουγκάνισαν· η αρκούδα μούγκρισε απαντώντας οργισμένα. Το λιοντάρι παραδίπλα άφησε έναν βρυχηθμό, στον οποίο η λεοπάρδαλη απάντησε μ' ένα σφύριγμα. Κάπου στο βάθος ξεχώριζε ο σταθερός, ταραγμένος γδούπος από τα πίσω πόδια των λαγών, οποτεδήποτε τα ζωντανά

τρόμαζαν με κάτι. Παρότι ήταν μόνο πέντε, οι μαϊμούδες προκαλούσαν σαματά κανονικού τάγματος – ουρλιάζοντας, ολολύζοντας. Τα άλογα άρχισαν κι αυτά να γλιμντριίζουν και ν' αναδεύονται στα παχιά τους. Μέσα στο πανδαιμόνιο, ο Τζαχάν αναγνώρισε το γουργουρητό του ελέφαντα, σύντομο και απαθές, απρόθυμο να προστεθεί στον αναβρασμό. Κάτι τρόμαζε τα ζώα. Ρίχνοντας μια κάπα στους ώμους του, ο Τζαχάν άρπαξε το λυχνάρι και ξεγλίστρησε στην αυλή.

Η ατμόσφαιρα ήταν δροσερή, ποτισμένη μ' ένα μεθυστικό άρωμα από χειμωνιάτικα λουλούδια και άγρια βοτάνια. Δεν είχε προλάβει να κάνει δυο βήματα, όταν πρόσεξε κάποιους από τους δαμαστές των ζώων, στριμωγμένους όλους μαζί κάτω από ένα δέντρο, να ψιθυρίζουν. Όταν τον είδαν να έρχεται, κοίταξαν ψηλά με προσδοκία. Όμως ο Τζαχάν δεν είχε πληροφορίες, μόνο ερωτήσεις.

«Τι συμβαίνει;»

«Τα ζώα είναι νευρικά», είπε ο Ντάρα, ο δαμαστής των καμηλοπαρδάλων, κι ακούστηκε νευρικός και ο ίδιος.

«Μπορεί να είναι κάνας λύκος», υπέθεσε ο Τζαχάν.

Είχε ξανασυμβεί. Πριν από δύο χρόνια. Ένα παγερό χειμωνιάτικο βράδυ, λύκοι είχαν κατεβεί στην πόλη και λυμαίνονταν τις γειτονιές των Εβραίων, των μουσουλμάνων και των χριστιανών αδιακρίτως. Λίγοι από δαύτους είχαν χωθεί μέσα, από τις πύλες, ένας Θεός ξέρει πώς, κι είχαν επιτεθεί στις χήνες, στους κύκνους και τους παπαγάλους του Σουλτάνου, προκαλώντας χάος. Επί μέρες ατέλειωτες είχαν αναγκαστεί να καθαρίζουν ματωμένα φτερά κάτω από θάμνους και βάτα. Κι όμως, τώρα η πόλη δεν ήταν ούτε σκεπασμένη με χιόνι ούτε υπερβολικά κρύα. Ό,τι κι αν ήταν αυτό που αναστάτωνα τα ζώα, ερχόταν μέσ' από το παλάτι.

«Ελέγξτε κάθε γωνιά», είπε ο Όλεβ, ο δαμαστής των λιονταριών, ένας άντρας θηριώδης, με κόκκινα σαν τη φωτιά μαλλιά κι ένα τσιγκελωτό μουστάκι στην ίδια απόχρωση. Δε λαμβανόταν καμία απόφαση εκεί γύρω χωρίς να το γνωρίζει αυτός. Σφριγηλός και μυώδης, έχαιρε μεγάλης εκτίμησης απ' όλους τους υπηρέτες. Ένας θνητός που μπορούσε να εξουσιάζει ένα λιοντάρι ήταν κάποιος τον οποίο ακόμα και ο Σουλτάνος μπορούσε λίγο να θαυμάζει.

Σκορπισμένοι από δω κι από κει, επιθεώρησαν τους αχυρώνες, τους στάβλους, τα μαντριά, τις λιμνούλες, τα κοτέτσια και τα κλουβιά,

για να βεβαιωθούν πως κανένα ζώο δεν το είχε σκάσει. Όλοι οι ένοικοι του βασιλικού θηριοτροφείου φαινόταν πως βρίσκονταν στη θέση τους. Λιοντάρια, μαϊμούδες, ύαινες, ελάφια με πλακουτσά κέρατα, αλεπούδες, ερμίνες, λύγκες, αγριοκάτσικα, αγριογάτοι, γαζέλες, γιγάντιες χελώνες, ζαρκάδια, στρουθοκάμηλοι, χήνες, σκαντζόχοιροι, σαύρες, λαγοί, φίδια, κροκόδειλοι, μοσχογαλές, η λεοπάρδαλη, η ζέβρα, η τίγρη κι ο ελέφαντας.

Όταν πήγε να δει τον Τσότα –έναν ασιατικό αρσενικό ελέφαντα ασυνήθιστα λευκό, τριάντα πέντε χρόνων, με ύψος σχεδόν τρία μέτρα–, ο Τζαχάν τον βρήκε πολύ τσιτωμένο, νευρικό, με τ' αυτιά του τεντωμένα σαν ιστία στον αέρα. Χαμογέλασε στο πλάσμα εκείνο, του οποίου τις συνήθειες γνώριζε πολύ καλά.

«Τι συμβαίνει; Οσμίζεσαι κίνδυνο;» Χτυπώντας ελαφρά τα μεριά του ελέφαντα, ο Τζαχάν τού πρόσφερε μια χούφτα γλυκά αμύγδαλα, που πάντα κουβαλούσε στον κόρφο του, να τα 'χει πρόχειρα.

Καθώς ποτέ δεν έλεγε όχι σ' ένα κέρασμα, ο Τσότα έχωσε τους καρπούς στο στόμα του μ' ένα λίκνισμα της προβοσκίδας του, ενώ είχε το βλέμμα του στραμμένο στην πύλη. Σκύβοντας μπροστά, με το τεράστιο βάρος των μπροστινών ποδιών του, με τις ευαίσθητες πατούσες του στέρεα καρφωμένες στο έδαφος, κοκάλωσε, πασχίζοντας να συλλάβει έναν ήχο στο βάθος.

«Ηρέμησε, όλα καλά», είπε άχρωμα ο Τζαχάν, παρότι δεν πίστευε αυτό που έλεγε, και ο ελέφαντας το ίδιο.

Στην επιστροφή, είδε ότι ο Όλεβ μιλούσε στους θηριοδαμαστές, παρακινώντας τους να διαλυθούν. «Ψάξαμε παντού! Δεν υπάρχει τίποτα!»

«Μα τα ζώα...» διαμαρτυρήθηκε κάποιος.

Ο Όλεβ μπήκε στη μέση, δείχνοντας τον Τζαχάν. «Ο Ινδός έχει δίκιο. Πρέπει να ήταν λύκος. Ή τσακάλι, θα έλεγα. Τέλος πάντων, έφυγε. Αντέστε πάλι για ύπνο».

Κανένας δε διαμαρτυρήθηκε αυτή τη φορά. Κουνώντας το κεφάλι, μουρμουρίζοντας, σύρθηκαν στη στρωμνή τους, που αν και τραχιά κι αγκαθερή και μες στην ψείρα, ήταν ο μοναδικός ασφαλής και ξεστός χώρος που γνώριζαν. Μόνο ο Τζαχάν χασομέρησε πιο πίσω.

«Δε θα 'ρθεις, μαχούτ;» φώναξε ο Κάτο, ο δαμαστής των κροκοδείλων.

«Σ' ένα λεπτό», απάντησε ο Τζαχάν, ρίχνοντας μια ματιά προς

την εσωτερική αυλή, όπου είχε μόλις ακούσει έναν παράξενο πνιχτό θόρυβο.

Αντί να γυρίσει αριστερά, προς το καλύβι του, που ήταν καμωμένο από ξύλα και πέτρες, στράφηκε δεξιά, προς τους ψηλούς τοίχους που χώριζαν τις δύο αυλές. Προχώρησε με επιφύλαξη, σαν να περιέμενε μια δικαιολογία για ν' αλλάξει γνώμη και να επιστρέψει στο σχέδιό του. Φτάνοντας στην πασχαλιά, στο πιο απόμερο σημείο, πρόσεξε μια σκιά. Σκοτεινή και απόκοσμη, θύμιζε τόσο πολύ οπτασία, που θα το είχε βάλει στα πόδια, αν δεν είχε στραφεί λοξά, ώστε να φανεί το πρόσωπό του – ο Τάρας ο Σιβήριος. Έχοντας επιβιώσει από όλες τις αρρώστιες και τις καταστροφές, είχε ζήσει εδώ περισσότερο καιρό από οποιονδήποτε άλλον. Είχε δει Σουλτάνους να έρχονται, Σουλτάνους να φεύγουν. Είχε δει τους ισχυρούς να ταπεινώνονται και κεφάλια, που κάποτε φορούσαν τα πιο ψηλά τουρμπάνια, να κυλιούνται στη λάσπη. *Μόνο δύο πράγματα είναι σταθερά, τον πείραζαν οι υπηρέτες: ο Τάρας ο Σιβήριος και τα βάσανα της αγάπης. Όλα τα άλλα χάνονται...*

«Εσύ είσαι, Ινδέ;» ρώτησε ο Τάρας. «Σε ξύπνησαν τα ζώα, ε;»

«Ναι», είπε ο Τζαχάν. «Δεν άκουσες φασαρία μόλις τώρα;»

Ο γέρος άφησε ένα μουγκρητό που θα μπορούσε να είναι ναι ή και όχι.

«Ήρθε από κει πέρα», επέμεινε ο Τζαχάν, τεντώνοντας τον λαιμό του. Στον τοίχο που εκτεινόταν μπροστά του, έβλεπε μια ασημάτιστη μάζα στο χρώμα του όνυχα να μερδεύεται αδιάκοπα στο σκοτάδι. Εκείνη τη στιγμή είχε την εντύπωση πως η καταχνιά του μεσονυκτίου ήταν γεμάτη πνεύματα, που βογκούσαν και κλαψούριζαν. Η σκέψη τον έκανε ν' ανατριχιάσει.

Ένας υπόκωφος κρότος αντήχησε στην αυλή απ' άκρη σ' άκρη, ακολουθούμενος από έναν χείμαρρο βημάτων, λες κι ένα πλήθος ανθρώπων πηλαλούσε δεξιά κι αριστερά. Από τα έγκατα του παλατιού ανάβλυσε, υπερβολικά άγρια για να είναι ανθρώπινη, η κραυγή μιας γυναίκας που σχεδόν ακαριαία πνίγηκε σ' ένα αναφιλητό. Από μια διαφορετική γωνιά μια άλλη κραυγή έσκισε το σκοτάδι της νύχτας. Ίσως να ήταν ένας χαμένος αντίλαλος της πρώτης. Τότε, όσο απότομα είχαν αρχίσει, όλα βυθίστηκαν ξανά στη σιωπή. Από παρόρμηση, ο Τζαχάν έκανε μια κίνηση προς τον τοίχο μπροστά του.

«Πού πας;» ψιθύρισε ο Τάρας, με μάτια που γυάλιζαν από τρόμο. «Απαγορεύεται».

«Θέλω να μάθω τι συμβαίνει», είπε ο Τζαχάν.

«Μείνε αλάργα», είπε ο γέρος.

Ο Τζαχάν δίστασε – παρότι στιγμιαία. «Θα ρίξω μια ματιά και θα γυρίσω αμέσως».

«Εγώ θα προτιμούσα να μην το κάνεις, αλλά εσύ δε λες ν' ακούσεις», είπε ο Τάρας μ' έναν αναστεναγμό. «Απλώς κοίτα καλά να μην προχωρήσεις άλλο. Μείνε στον κήπο, με την πλάτη σου στον τοίχο. Μ' ακούς;»

«Μην ανησυχείς. Θα κάνω γρήγορα – και θα προσέχω».

«Θα σε περιμένω. Δε θα κοιμηθώ μέχρι να γυρίσεις».

Ο Τζαχάν χαμογέλασε κατεργάρικα. «Εγώ θα προτιμούσα να μην το κάνεις, αλλά εσύ δεν ακούς».

Τελευταία ο Τζαχάν είχε δουλέψει με τον δάσκαλό του στην επισκευή των βασιλικών μαγειρειών. Μαζί είχαν επίσης διευρύνει μέρος του χαρεμιού – αναγκαίο, μια και ο πληθυσμός του είχε αυξηθεί σημαντικά τα τελευταία χρόνια. Για να μην είναι αναγκασμένοι να χρησιμοποιούν την κεντρική πύλη, οι εργάτες είχαν κάνει μια παράκαμψη, σκάβοντας ένα άνοιγμα στους τοίχους. Όταν καθυστέρησε να παραδοθεί ένα φορτίο κεραμίδια, το έκλεισαν με πλίθες και πηλό.

Μ' ένα φανάρι στο ένα χέρι, ένα ραβδί στο άλλο, ο Τζαχάν χτυπούσε τους τοίχους προχωρώντας. Για κάμποση ώρα άκουγε μόνο τον ίδιο μουντό γδούπο, αδιάκοπα. Έπειτα έναν γδούπο σε κενό. Σταμάτησε. Γονατίζοντας, έσπρωξε τα τούβλα στο κάτω μέρος με όλη του τη δύναμη. Αυτά στην αρχή αντιστάθηκαν, όμως κάποια στιγμή υποχώρησαν. Αφήνοντας το φανάρι πίσω του, με σκοπό να το ξαναπάρει στην επιστροφή, σύρθηκε από την τρύπα και μπήκε στην επόμενη αυλή.

Το φεγγάρι έριχνε μια απόκοσμη λάμψη πάνω από τον κήπο με τις τριανταφυλλιές, που τώρα ήταν κοιμητήριο για τριανταφυλλιές. Οι θάμνοι, στολισμένοι με τα πιο ζωηρά κόκκινα, ροζ και κίτρινα όλη την άνοιξη, φάνταζαν μαραμμένοι, λείοι, κι απλώνονταν σαν μια θάλασσα με ασημένιο νερό. Η καρδιά του χτυπούσε τόσο γρήγορα και τόσο δυνατά, που φοβήθηκε πως κάποιος θα μπορούσε να την ακούσει. Μια ανατριχίλα τον διαπέρασε, καθώς θυμήθηκε ιστορίες με δηλητηριασμένους ευνούχους, στραγγαλισμένες παλλακίδες, αποκεφαλισμέ-

νους βεζίρηδες και σακιά πεταμένα στα νερά του Βοσπόρου, που το περιεχόμενό τους εξακολουθούσε να σφαδάζει ολοζώντανο. Σ' αυτή την πόλη, κάποια νεκροταφεία βρίσκονταν ψηλά σε λόφους, άλλα εκατό οργιές κάτω από την επιφάνεια της θάλασσας.

Μπροστά του ήταν ένα αιθαλές δέντρο, με εκατοντάδες μαντίλες, κορδέλες, κολιέ και δαντέλες κρεμασμένες από τα κλαδιά του – το Δέντρο των Ευχών. Όποτε μια παλλακίδα ή οδαλίσκη στο χαρέμι είχε ένα μυστικό που δεν μπορούσε να το μοιραστεί με κανέναν, παρεκτός τον Θεό, έπειθε έναν ευνούχο να έρθει εδώ μ' ένα μπιχλιμπίδι που ανήκε σ' εκείνη. Αυτό το έδεναν σ' ένα κλαδί, κοντά στο αλλόκοτο στολίδι κάποιας άλλης. Μια και οι φιλοδοξίες μιας γυναίκας συχνά έρχονταν σε αντίθεση με μιας άλλης, το δέντρο φούντωνε από εχθρικές ικεσίες και αντικρουόμενες προσευχές. Κι όμως, τώρα ακριβώς, καθώς ένα ελαφρύ αεράκι ανασάλευε τα φύλλα του, ανακατεύοντας τις ευχές, φάνταζε ειρηνικό. Τόσο ειρηνικό μάλιστα, που ο Τζαχάν δεν μπόρεσε παρά να προχωρήσει προς αυτό, παρότι είχε διαβεβαιώσει τον Τάρας ότι δε θα πήγαινε τόσο μακριά.

Δεν ήταν πάνω από τριάντα βήματα μέχρι το πέτρινο κτίριο στο βάθος. Μισοκρυμμένος πίσω από τον κορμό του Δέντρου των Ευχών, ο Τζαχάν κοίταξε ερευνητικά γύρω του, πολύ αργά, και μονομιάς πσιωπάτησε. Κοντοστάθηκε στιγμιαία, προτού τολμήσει να ξανακοιτάξει.

Ίσαμε μια ντουζίνα κωφάλαλοι τρεχοβολούσαν δεξιά κι αριστερά, περνώντας από τη μια είσοδο στην άλλη. Πολλοί κουβαλούσαν κάτι πράγματα που έμοιαζαν με σακιά. Οι πυρσοί στα χέρια τους χάραζαν κεχριμπαρένιες γραμμές στον αέρα, και κάθε φορά που δυο πυρσοί διασταυρώνονταν, οι σκιές ψήλωναν στους τοίχους.

Μην ξέροντας τι συμπέρασμα να βγάλει από το θέαμα, ο Τζαχάν έτρεξε στο πίσω μέρος του κτιρίου, μυρίζοντας το εύφορο χώμα, κι οι δρασκελιές του ήταν τόσο ανεπαίσθητες όσο κι ο αέρας που ανάσαινε. Έκανε ένα ημικύκλιο, που τον έφερε στην πιο απομακρυσμένη πόρτα. Περιέργως ήταν αφύλακτη. Χωρίς να σκεφτεί, πέρασε μέσα. Αν άρχιζε να στοχάζεται τι πήγαινε να κάνει, θα παρέλυε από φόβο, το ήξερε.

Μέσα είχε υγρασία και παγωνιά. Ψηλαφίζοντας στο μισοσκόταδο, προχώρησε, παρότι η επιδερμίδα στον αυχένα του τον έτσουζε κι οι τρίχες του είχαν ορθωθεί. Ήταν πάρα πολύ αργά για να μετανιώσει. Δεν μπορούσε να γυρίσει πίσω· μόνο μπροστά μπορούσε να

πάει. Χώθηκε σ' ένα αμυδρά φωτισμένο δωμάτιο, προχωρώντας ξυστά στον τοίχο, κοντανασαίνοντας. Κοίταξε γύρω του: φιλντισένια τραπέζια και πάνω τους γυάλινα μπουλ' καναπέδες με στοίβες μαξιλάρια· καθρέφτες με σκαλιστές και επίχρυσες κορνίζες, υφαντά κρεμασμένα από την οροφή και, στο πάτωμα, εκείνα τα φουσκωμένα σακιά.

Κοιτάζοντας πάνω από τον ώμο του για να βεβαιωθεί πως δεν ερχόταν κανένας, προχώρησε αργά μπροστά, ώσπου αντιλήφθηκε κάτι που του πάγωσε το αίμα – ένα χέρι. Χλωμό και χαλαρό, αναπαύοταν στο κρύο μάρμαρο, σαν ψόφιο πουλί, κάτω από μια στοίβα υφάσματα. Σαν να τον οδηγούσε μια εξωτερική δύναμη, ο Τζαχάν χαλάρωσε τα τσουβάλια, το ένα μετά το άλλο, και τα μισάνοιξε. Σαστισμένος, ανοιγόκλεισε τα μάτια του, που αρνιόνταν να παραδεχτούν αυτό που η καρδιά του είχε ήδη συλλάβει. Το χέρι ήταν κολλημένο σ' ένα μπράτσο, το μπράτσο σ' έναν μικρό θώρακα. Δεν ήταν σακιά, διόλου δεν ήταν σακιά. Ήταν νεκρά σώματα. Παιδιών.

Τέσσερα συνολικά, όλα αγόρια, κείονταν δίπλα δίπλα, από το πιο ψηλό στο πιο μικρόσωμο. Το πιο μεγάλο ήταν ένας έφηβος, το πιο μικρό βυζανιάρικο ακόμα. Τα βασιλικά τους ρούχα ήταν προσεχτικά ταχτοποιημένα για να εξασφαλίζουν ότι και στον θάνατο θα διατηρούσαν το πριγκιπικό τους κύρος. Το βλέμμα του Τζαχάν έπεσε στην πιο κοντινή σορό, σ' ένα αγόρι με ανοιχτόχρωμη επιδερμίδα και ροδοκόκκινα μάγουλα. Κοίταξε τις γραμμές στην παλάμη του. Κυρτές, κατηφορικές γραμμές που έσβηναν η μια μέσα στην άλλη, σαν σημάδια πάνω στην άμμο. Ποια μάντισσα σε τούτη την πόλη, αναρωτήθηκε ο Τζαχάν, θα είχε προβλέψει θανάτους τόσο αφνίδιους και τόσο θλιβερούς για πρίγκιπες τέτοιας ευγενικής γενιάς;

Φαίνονταν σαν να ξεκουράζονταν. Η επιδερμίδα τους έλαμπε, φωτισμένη, θαρρείς, από κάποιο εσωτερικό φως. Ο Τζαχάν δεν μπόρεσε να μη σκεφτεί πως, όχι, δεν ήταν νεκρά. Είχαν πάψει να κινούνται, να μιλούν, κι είχαν μεταμορφωθεί σε κάτι πέρα από τη δική του αντίληψη, κάτι που μόνο εκείνα συνειδητοποιούσαν, γι' αυτό και η έκφραση στο πρόσωπό τους, που θα μπορούσε να είναι χαμόγελο.

Με λυμένα γόνατα, τρεμάμενα χέρια, ο Τζαχάν στεκόταν εκεί, ανήμπορος να σαλέψει. Μόνο ο ήχος των βημάτων που πλησίαζαν τον συνέφεραν από την ομίχλη της σαστιμάρας του. Επιστρατεύοντας με κόπο τη δύναμή του, βρίσκοντας ωστόσο τον χρόνο να σκεπάσει τους

νεκρούς, όρμησε σε μια γωνιά και κρύφτηκε πίσω από ένα υφαντό που κρεμόταν απ' το ταβάνι ως το πάτωμα. Την άλλη στιγμή οι κωφάλαλοι μπήκαν στο δωμάτιο, φέρονοντας άλλο ένα σώμα. Το έβαλαν δίπλα στα άλλα, με επιφύλαξη.

Τότε ακριβώς ένας από αυτούς παρατήρησε ότι το σάβανο πάνω στο πτώμα που ήταν πιο μακριά του είχε γλιστρήσει και πέσει. Πήγε πιο κοντά και κοίταξε γύρω του. Καθώς δεν ήταν σίγουρος αν ήταν εκείνοι που το είχαν αφήσει έτσι ή αν είχε χωθεί κάποιος άλλος μέσα, αφότου εκείνοι έφυγαν, έκανε σινιάλο στους συντρόφους του. Σταμάτησαν κι εκείνοι. Μαζί άρχισαν να επιθεωρούν το δωμάτιο.

Μονάχος, στη γωνιά, με μόνο ένα αραχνούφαντο πανί να τον χωρίζει απ' τους φονιάδες, ο Τζαχάν στεκόταν με την ανάσα κομμένη απ' τον τρόμο. Όσο αυτό ήταν, συλλογίστηκε όλη του η ζωή κατέληγε στο τίποτα. Τόσα ψέματα και τόσες απάτες τον είχαν φέρει ίσαμ' εδώ. Παραδόξως, κι όχι χωρίς θλίψη, θυμήθηκε το φανάρι που είχε αφήσει δίπλα στον τοίχο του κήπου και τρεμόσβηνε με τον αέρα. Τα μάτια του βούρκωσαν, καθώς σκέφτηκε τον ελέφαντά του και τον δάσκαλό του: σίγουρα και οι δυο θα κοιμόνταν απονήρευτα τέτοια ώρα. Έπειτα ο νους του πλανήθηκε στη γυναίκα που αγαπούσε. Ενώ εκείνη και άλλοι έβλεπαν όνειρα στην ασφάλεια του κρεβατιού τους, αυτός θα θανατωνόταν επειδή βρισκόταν εκεί όπου κανονικά δεν έπρεπε να βρίσκεται κι έβλεπε αυτό που δεν έπρεπε να βλέπει. Κι όλα αυτά εξαιτίας της περιέργειάς του – αυτής της ξεδιάντροπης, αχαλίνωτης μανίας του να ψάχνει, που όλη του τη ζωή μόνο μελάδες τού είχε προξενήσει. Σιωπηλά, βλαστήμησε τον εαυτό του. Θα έπρεπε να γράψουν πάνω στο μνήμα του, με καθαρά γράμματα:

*Ενθάδε κείται ένας άντρας που τον έβλαψε η περιέργειά του,
Θηριοδαμαστής και κάποιου αρχιτέκτονα μαθητής.
Προσευχηθείτε για την αφελή ψυχή του.*

Κρίμα που δεν υπήρχε κανένας να μεταφέρει τούτη την τελευταία του επιθυμία.

Σαγηνευτικό.
Μια δυνατή αναβίωση
της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας
στο απόγειο της δύναμής της.
The Sunday Times

**Ιστανμπούλ, δέκατος έκτος αιώνας –
πόλη θαυμάτων και κινδύνων.**

Όταν ένα νεαρό αγόρι, ο Τζαχάν, έρχεται με ένα δώρο για τον Σουλτάνο –έναν λευκό ελέφαντα που ακούει στο όνομα Τσότα– τους οδηγούν και τους δύο στο θηριοτροφείο του παλατιού. Εκεί μαθαίνουν να φυλάγονται από τις δολοπλοκίες των δαμαστών, των τσιγγάνων, των απατεώνων αυλικών και της πονηρής πριγκίπισσας Μιχριμάχ.

Καθώς γίνονται δεκτοί σε αυτή την ξένη χώρα, ο Τζαχάν ταξιδεύει με τον Τσότα στις πιο μακρινές γωνιές του σουλτανάτου, συμμετέχοντας στις πολεμικές επιχειρήσεις του Σουλεϊμάν. Μια μέρα, όμως, που ο Τζαχάν γνωρίζεται με τον Πρώτο Βασιλικό Αρχιτέκτονα, τον Σινάν, έχει την ευκαιρία να ανεβεί στα αξιώματα της βασιλικής Αυλής. Το να δεχτεί αυτή την πρόκληση σημαίνει ότι αποφασίζει να μπει στις μαρμαρίνες αίθουσες, όπου σεργιανίζει η πριγκίπισσα Μιχριμάχ, αλλά και όπου συνωμοτούν οι προδότες – σ' έναν τόπο θαυμάτων και κινδύνων...

Εκδόσεις ΨΥΧΟΓΙΟΣ
www.psichogios.gr

ISBN: 978-618-01-3048-5

9 786180 130485

ΚΩΔ. ΜΗΧ/ΣΗΣ: 21780

ΓΙΑ ΑΝΑΓΝΩΣΤΕΣ ΜΕ ΑΠΑΙΤΗΣΕΙΣ